

Nr 173.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring; given Stockholms slott den 10 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga bifogade förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

GUSTAF.

P. Albin Hansson.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj 1920 (nr 303) om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

Härigenom förordnas, att § 3 i lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, skall hava följande ändrade lydelse:

Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid tjänstgöra ett antal dagar, som i förra fallet med en fjärdedel och i senare fallet med hälften överstiger det sammanlagda antalet dagar, varunder tjänstgöring i fredstid enligt § 27 mom. 1 A eller B samt mom. 3 ävensom § 36 mom. 1 värnpliktslagen åligger rytteriet, fält- och positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna tilldelade värnpliktiga. Vid beräkning av dagantalet uppkommande bråktal bortfalla. Tjänstgöringen skall fullgöras i en följd eller i två omgångar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, men skall äga tillämpning jämväl beträffande värnpliktiga, som dessförinnan inskrivits.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10
mars 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Hansson anför:

Uti §§ 1 och 3 i lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, (Svensk författningssamling nr 303) stadgas följande:

§ 1.

Värnpliktig, som hyser allvarliga, på religiös övertygelse grundade samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring i den ordning, gällande värnpliktslag förutsätter, må,

a) därest hans samvetsbetänkligheter avse tjänstgöring med vapen, fullgöra sin värnplikt vid krigsmakten utan att övas i vapens bruk eller bära vapen eller ammunition, samt

b) därest samvetsbetänkligheterna avse varje tjänstgöring vid krigsmakten, i stället för honom åliggande värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete för statens räkning.

§ 3.

Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid i en följd tjänstgöra ett antal dagar, som i förra fallet med en fjärdedel och i senare fallet med hälften överstiger det sammanlagda antalet dagar, varunder tjänstgöring i fredstid enligt § 27 mom. 1 A eller B samt mom. 3 ävensom § 36 mom. 1 värnpliktslagen åligger rytteriet, fält- och positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttegrafrupperna tilldelade värnpliktiga. Vid beräkning av dagantalet uppkommande bråktal bortfalla.

Enligt det förslag till lagstiftning i ämnet, som av tillkallade sakkunniga framlades, skulle de s. k. samvetsömma värnpliktigas tjänstgöring fördelas å särskilda omgångar, i likhet med vad i allmänhet är fallet

med den tjänstgöring, som åligger dem, vilka i vanlig ordning fullgöra sin värnplikt.

Mot den sålunda föreslagna anordningen framhöll emellertid dåvarande statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 13 februari 1920 (se Kungl. Maj:ts proposition nr 165), att en uppdelning av tjänstgöringen på olika tjänstgöringsomgångar i förevarande fall icke vore påkallad av något statens intresse, utan att det tvärtom syntes vara för staten förmånligare, att ifrågavarande tjänstgöring fullgjordes i en följd, bland annat på den grund, att den största möjliga valuta kunde dragas av den värnpliktiges arbetsskicklighet, därest han en längre tid i följd finge utöva det arbete, vari han blivit inlärd. Den omständigheten, att den värnpliktige härigenom skulle komma i åtnjutande av en oförtjänt förmån i jämförelse med dem av hans kamrater, vilka fullgjorde värnplikten i vanlig ordning, syntes icke utgöra tillräcklig anledning att ordna tjänstgöringen på ett för staten mindre fördelaktigt sätt, men väl borde härtill tagas hänsyn vid utmätandet av tjänstgöringstidens längd.

I överensstämmelse härmed intogs i den av mig citerade § 3 i lagen uttrycklig föreskrift därom, att ifrågavarande tjänstgöring skall fullgöras i en följd.

I lagen har icke närmare preciserats arten av det civila arbete, som skall åläggas värnpliktig, vilkens samvetsbetänkligheter avse varje tjänstgöring vid krigsmakten, utan har det ansetts böra ankomma på Kungl. Maj:t att, efter verkställd ytterligare utredning, därom besluta och meddela erforderliga föreskrifter.

Inom försvarsdepartementet har numera av särskilt tillkallade sakkunniga utarbetats förslag rörande ordnandet av tjänstgöringsförhållandena m. m. för ifrågavarande värnpliktiga.

Den av de sakkunniga verkställda utredningen har ådagalagt, att större delen av de värnpliktiga, som erhållit tillstånd att fullgöra civilt arbete för statens räkning, äro lantbruksarbetare, samt att ytterst få hava sådana kvalifikationer, att de med fördel kunna uttagas för utförande av något specialarbete. Redan av denna anledning — framhålla de sakkunniga — synas dessa värnpliktiga böra sammanföras i en eller flera arbetsavdelningar och användas för utförande av fredligt kulturarbete, såsom lantbruk, skogsvård, väganläggningar eller dylikt.

En annan av de sakkunniga åberopad anledning till dessa värnpliktigas sammanförande i särskilda arbetsgrupper är den egendomliga ställ-

ning de intaga vid jämförelse med andra arbetare, i det att de ej hava lön för sitt arbete utan endast penningbidrag jämte ersättning för egna beklädnadspersedlar, samt att deras rättsliga ställning är en annan än vanliga arbetares ävensom att, därest arbetskonflikt skulle uppstå å arbetsplats, där dessa värnpliktiga arbetare vore sammanförda med andra arbetare, de förra säkerligen komme i en brydsam situation.

De sakkunniga hava vidare framhållit, att den kostnad staten iklätt sig för underhåll och inkvartering är jämförelsevis så ringa, att kontant ersättning för dessa förmåner icke tillnärmelsevis skulle täcka kostnaderna för av den värnpliktige själv anskaffad föda och bostad, vadan det vore nödvändigt, att portion och inkvartering lämnades in natura.

Beträffande frågan, varest det civila arbetet för statens räkning under ovan angivna betingelser skulle kunna utföras, hava de sakkunniga företagit undersökning, som givit vid handen, att möjlighet därtill kan beredas endast av vattenfallsstyrelsen och socialstyrelsen. Sålunda kan vattenfallsstyrelsen i allmänhet bereda arbete åt hela årskontingenten, i första hand med torvupptagning, och har styrelsen möjlighet att inkvartera och utspisa sådana arbetsgrupper. För socialstyrelsen skulle möjlighet föreligga att inom statsarbetenas ram bereda samtliga arbete, inkvartering och utspisning.

Såväl vattenfallsstyrelsen som socialstyrelsen har framhållit, att det sannolikt komme att möta vissa svårigheter att ordna arbetet under vintern, varför det kunde bliva nödvändigt att uppdelat arbetet i två (sommar-)omgångar.

Tanken att låta de s. k. samvetsömma värnpliktiga fullgöra sin tjänstgöring i en följd vilade, såsom av det föregående framgår, på den förut-sättningen, att det för staten vore förmånligare, att tjänstgöringen fullgjordes i en följd. Vid närmare undersökning av möjligheterna för beredande av lämpligt civilt arbete åt ifrågavarande värnpliktiga har det emellertid visat sig, att ett tillfredsställande ordnande av arbetsfrågan sannolikt skulle bliva förenat med vissa svårigheter, med mindre tjänstgöringen kan uppdelas å två omgångar. Vid sådant förhållande synes det mig nödvändigt att i gällande lagbestämmelse vidtaga ändring, som möjliggör dylik uppdelning.

Uppdelningen av tjänstgöringen bör kunna tillämpas även beträffande värnpliktiga, som redan inskrivits.

Departementschefen uppläser härefter ett inom departementet upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj

1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnplikts-tjänstgöring, samt hemställer, att sagda förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Lindman.